

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Любчо Варамезов, катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ при СА „Д. А. Ценов“

Относно: оценяване на кандидат в конкурса за академичната длъжност „доцент“ по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“

Основание за написване на рецензията: Решение на Факултетния съвет на факултет „Производствен и търговски бизнес (Протокол №8 от 26.04.2023 г.), заповед № 364/02.05.2023 г. на Ректора на Стопанска академия за назначаване състава на научното жури и решение на Научното жури на първото си заседание от 15.05.2023 г.

1. Данни за конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент“ е по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“, за нуждите на катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“. Обявен е с решение на Факултетния съвет на факултет „Производствен и търговски бизнес (Протокол №8 от 26.04.2023 г.). Обявата за конкурса е публикувана в Държавен вестник, брой 21 от 07.03.2023 г.

2. Кандидат по конкурса

Гл. ас. д-р Емил Бориславов Николов е единствен кандидат по обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“, за нуждите на катедра „Индустриален бизнес и предприемачство“.

От предоставените ми документи и материали е видно, че гл. ас. д-р Емил Николов е допуснат до участие в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ към катедра „Индустриален бизнес и предприемачство“ при СА „Д. А. Ценов“, Свищов. Той отговаря на изискванията, посочени в чл. 116 от „Правилник за развитието на академичния състав в Стопанска академия“ (ПРАСА) за допускане до участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Емил Николов е роден на 16.02.1982 г. в гр. Свищов. Завършва средно образование през 2000 г. в ДТГ „Димитър Хадживасилев“ – Свищов (диплома Серия В-2000, №005253, рег. № 5361/43 от 03.07.2000 г.), специалност „Бизнес – администрация“. Същата година е приет за студент в Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ в специалност „Стопанско управление“. Последователно придобива ОКС „Бакалавър“ (диплома Серия СА – 2004, № 029926, регистрационен №52065/20.10.2004 г.) и ОКС „Магистър“ (диплома серия СА – 2005, № 035926, рег. № 56637/30.11.2005 г.). по същата специалност. Въз основа на конкурс през 2006 г. е зачислен като редовен докторант към катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“. След успешна защита на дисертационен труд на тема „Устойчивост на фирменията конкурентоспособност“ придобива ОНС „доктор“ (диплома № 33628 от 14.12.2009 г.).

Емил Николов работи като „Икономист“ в „Свилоза“ АД – Свищов в периода 2006-2007 г. След спечелен конкурс през 2009 г. е назначен като асистент в катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ на Стопанска академия „Д. А. Ценов“, а година по-късно – като главен асистент. Към момента на участие в конкурса кандидатът заема академичната длъжност „главен асистент“ на основен трудов договор към катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ при СА „Д. А. Ценов“. Съгласно Удостоверение от 20.03.2023 г. към същата дата гл. ас. д-р Емил Бориславов Николов има общ трудов стаж 14 години и 1 месец, от които в СА „Д. А. Ценов“ 13 години и 4 месеца. Професионалният опит на кандидата напълно отговаря на изискванията на чл.116, ал.2, т.3.1.

С решение на Катедрения съвет на катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ от 2016 г. Емил Николов е определен за катедрен Еразъм координатор.

Кандидатът участва в редица обучения и специализации („Виртуална учебна среда Moodle“, „Управление на проекти“, „Управление на проекти с Microsoft Project“, „Обучение за обучители – базов курс“, „Приложение на казусния метод при обучение на студенти по икономика“, „Публикуване в реферирани издания с импакт фактор“, „Трансфер на технологии и закрила и управление на интелектуалната собственост“, „Обекти на интелектуалната собственост – същностни аспекти и възможности за генериране на икономически растеж“, „Основи на програмирането с Java“ и др.), с цел повишаване на своите квалификация и умения.

Емил Николов е член на „Българската асоциация на КСО специалистите“ от 2021 г. (настоящо име „Асоциация на специалистите по устойчивост“), а от 2023 г. е член на Управителния съвет на асоциацията.

Гл. ас. д-р Емил Николов е член на Факултетен съвет на факултет „Производствен и търговски бизнес“ за мандат 2020 – 2024 г. от квотата на нехабилитирани преподаватели.

Емил Николов взема активно участие в мобилности като преподавател по програма „Еразъм +“ (Хърватия – 2 мобилности, Молдова, Чехия, Черна гора и Република Северна Македония), както и по проект BG05M2OP001-2.016-0004-C01 „Икономическото образование в България 2030“ на програма „НОИР“, осъществена в Румъния.

Кандидатът владее английски език (самостоятелно ниво), и руски език (основно ниво).

По обявения конкурс кандидатът е представил публикуван монографичен труд, който не повтаря този за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и напълно отговаря на минималните национални изисквания към научната и преподавателската дейност.

3. Количество и съдържателна характеристика на представените научни трудове

Гл. ас. д-р Емил Николов участва в конкурса като автор (съавтор) на 34 бр. публикации, в т.ч.:

- ✓ монографии (без дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“) – 1 бр. с обем от 184 стандартни машинописни страници;
- ✓ студии – 8 бр., от които 7 бр. в съавторство, с общ обем от 275 стр.;
- ✓ статии – 6 бр., от които 2 бр. в съавторство, с общ обем от 95 стр.;
- ✓ научни доклади – 19 бр., от които 4 бр. в съавторство, с общ обем от 160 стр.

Общий обем на научната продукция на кандидата за доцент е 714 стандартни страници. Научните публикации не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

От предоставената Справка за изпълнение на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки и на допълнителните изисквания,

посочени в ПРАСА е видно, че д-р Николов отговаря на изискванията. Така например, кандидатът има необходимите му 50 точки по група показатели „А“ (защитен дисертационен труд). По група показатели „В“ е представена самостоятелна монография, издадена през 2019 г. (100 точки), а по група показатели „Г“, при необходими 200 точки, д-р Николов декларира 276.52 точки.

Публикациите на д-р Емил Николов са в различни научни области - корпоративна социална отговорност, управление на знанията, управление на фирменията конкурентоспособност, управление на персонала, предприемачество и др. Трябва да се отбележи обаче, че голяма част от тях са фокусирани в областта на корпоративната социална отговорност. Този факт показва последователност и целенасоченост на научните търсения на кандидата за доцент. Публикациите на Емил Николов са по актуални икономически и управленски въпроси, отличават се с добро познаване на проблематиката, използване на богат изследователски инструментариум, задълбоченост и аналитичност, аргументираност на тези и изводи, научна коректност и възможност за практическа приложимост. Заслужава адмириции ориентацията на д-р Николов към недостатъчно проучени и разработени проблеми (например предприемачески нагласи на студентите в България, модели за управление на фирмени знания, ефекти от корпоративната социална отговорност и др.). Голяма част от публикациите на д-р Николов са намерили място в авторитетни издания (Библиотека „Стопански свят“, Научни трудове на УНСС, сп. „Народностопански архив“, сп. „Диалог“, Алманах Научни изследвания и др.).

Важно е да се отбележи, че публикациите на кандидата са тясно свързани с научната специалност, по която е обявен настоящият конкурс:

✓ в публ. 9.1 и 9.3 са представени резултати от емпирични проучвания на нагласите и намеренията на студенти от български университети, което позволява да се идентифицират пречките и възможностите за стимулиране на предприемаческата активност на младите хора в България;

✓ в публ. 9.8 са разгледани фирмени знания като стратегически ресурс и фактор в конкурентната борба, механизмите за тяхното споделяне (публ. 7.13), а в публ. 7.22, 7.23 и 9.6 е предложен процесно ориентиран концептуален модел на управление на фирмени знания, като е отбелязано, че всяка компания, в зависимост от спецификата (размер, фирмена култура, стил на управление, налични информационни

технологии и др.), както и от обема и характера на знанията, с които разполага, може да предложи един или друг модел за управление на тези знания;

✓ публ. 6.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7, 7.8, 7.9, 7.10, 7.11, 7.12, 7.14, 7.15, 7.17, 9.2 и 9.4 са посветени на различни аспекти на корпоративната социална отговорност - нейната същност, развитието ѝ в България, основните ѝ направления, положителните и отрицателните ефекти, докладването на финансова и нефинансова информация, международните инициативи за докладване на КСО, проявленето ѝ в областта на човешките ресурси, в предприятията от отделни сектори на икономиката и в условията на КОВИД – 19, интегрирането ѝ в земеделските кооперации и туристическата индустрия, както и на корпоративната социална безотговорност, нейните мотиви и форми на проявление (публ. 7.1);

✓ различни аспекти от областта на управлението на персонала са предмет на изследване в публ. 7.19, 7.20, 7.21, 7.24 и 9.5 – изведени, анализирани и оценени са проблеми, свързани с обучението и текуществото на персонала на българските предприятия и са формулирани редица препоръки за подобряване на процесите, свързани с управлението на персонала;

✓ в публ. 7.18 и 9.7 са разгледани различни въпроси на конкурентоспособността на българските предприятия, като са очертани проблеми, формулирани са изводи и идеи и са изведени препоръки, които могат да послужат на предприятията при избора на конкурентни стратегии.

Централно място в научната продукция на кандидата заема монографичният труд „Корпоративна социална отговорност: оповестяване на нефинансова информация“. Проектът на монография е обсъден на заседание на Катедрения съвет на катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ (Протокол №12 от 25.03.2019 г.). Целта на това несъмнено актуално изследване е да се систематизират, обобщят и доразвият теоретичните постановки, посветени на корпоративната социална отговорност и оповестяването на нефинансова информация, да се анализира и оцени степента, в която българските бизнес организации се възползват от възможностите за нефинансово докладване. В монографията авторът защитава тезата, че по-широкото разпространение на нефинансовото докладване сред българските бизнес организации би довело до постигането на редица позитивни, за тях и обществото, ефекти, включително до обезпечаването на конкурентни предимства и устойчиво развитие.

В глава първа на монографията са представени теоретичните основи на корпоративната социална отговорност. Изяснени са същността, характеристиките и принципите на КСО. Авторът анализира и класифицира съществуващите дефиниции на КСО в две основни групи – авторови и институционални. Проследено е историческото развитие на КСО, както от гледна точка на неговото практическо появяване, така и по отношение на развитието на теоретичните постановки в тази област. Идентифицирани са аргументите за и против КСО. Разгледан е и проблемът за оценката на КСО, като се прави изводът, че липсата на общоприета дефиниция на КСО се отразява и на невъзможността да се достигне до утвърдена и общоприета методика за нейната оценка. Втора глава е изцяло посветена на докладването на нефинансова информация. В нея авторът изяснява същността на нефинансовото докладване и разпространението му в стопанските организации. Последователно са разгледани въпросите за положителните ефекти и бариерите пред КСО, утвърдените структури (рамки) за нефинансово докладване и качеството на социалните доклади. Накрая са изяснени същността, значението, използваните подходи и приложимите стандарти в процеса на одитиране на социалните доклади. Резултатите от емпиричното проучване на нефинансовото докладване в практиките на българските бизнес организации са представени в глава трета на монографичния труд. Авторът ни запознава с методиката на изследването – нейните цели, обхват, информационна обезпеченост, ограничения и алгоритъм. Изводът от проучването е, че българските предприятия слабо използват както структурата и напътствията на Глобалната инициатива за докладване, така и на Комюникета за напредъка за оповестяване на нефинансова информация, а възможностите на Корпоративния регистър са малко познати и още по-малко използвани от тях. В допълнение са идентифицирани и сериозни проблеми, свързани с качеството на комюникетата и цялостния процес на докладване. В края на тази част авторът обосновано представя различни възможности за стимулиране на нефинансовото докладване от българските бизнес организации.

Кандидатът за доцент е участвал в шест научноизследователски проекта, финансиирани от държавната субсидия за научна дейност (един самостоятелен проект, един проект като ръководител и четири като член на изследователския екип), както и в един проект за частично финансиране на научен форум. С това той надхвърля изискванията на чл.116, ал.2, т.4.

В заключение, публикациите на д-р Николов доказват неговата научна плодотворност, иновативност, висока компетентност и специфични познания в областите корпоративна социална отговорност, управление на фирменията конкурентоспособност, управление на персонала, управление на фирмени знания и предприемачеството.

Извод: Научноизследователската и проектна дейност на д-р Емил Николов в количествено и качествено отношение съответства на изискванията на ПРАССА за заемане на академичната длъжност „доцент“.

4. Количествена и качествена оценка на учебно-преподавателската работа

За изготвяне на количествена и качествена оценка на учебно-преподавателската работа кандидатът е представил документи и доказателства, необходими за участие в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“. Така например, от справка, издадена от отдел „Бакалавърско и магистърско обучение“ е видно, че общата аудиторна натовареност на гл. ас. д-р Емил Бориславов Николов за последните пет учебни години (от 2018/2019 г. до 2022/2023 г.) значително надхвърля определения от Академичния съвет на СА норматив за заетост.

В ОКС „Бакалавър“ гл. ас. д-р Емил Николов води лекции/семинарни занятия по учебните дисциплини:

- „Икономика на предприятието“;
- „Организация на индустриалното предприятие“;
- „Управление на човешките ресурси“;
- „Мениджмънт на малкото предприятие“;
- „Управление на конкурентоспособността на индустриалното предприятие“;
- „Управление на проекти в индустрията“;
- „Предприемачество“ и др.

В допълнение, Емил Николов е отговорник за преддипломната практика на студентите от специалност „Индустриален бизнес и предприемачество“.

В ОКС „Магистър“ кандидатът взема участие в обучението на студентите от магистърски програми „Индустриален мениджмънт“, „Корпоративен мениджмънт“ и „Бизнес инновации и мениджмънт (съвместна програма)“ по учебните дисциплини:

- „Управление на аутсорсинг проекти“;
- „Антикризисно управление на корпорацията“;

- „Управление на знанията в индустриалното предприятие“;
- „Иновационно предприемачество“ и др.

Кандидатът участва в разработването и преподаването на 14 лекционни курса – 8 лекционни курса в ОКС бакалавър и 6 в ОКС магистър. По-конкретно това са:

в ОКС „бакалавър“

- „Икономика на предприятието“;
- „Управление на човешките ресурси“;
- „Управление на конкурентоспособността на индустриалното предприятие“;
- „Мениджмънт на малкото предприятие“;
- „Управление на проекти в индустрията“;
- „Предприемачество“;
- „Предприемачество – Първа част“;
- „Предприемачство – Втора част“;

в ОКС „магистър“:

- „Мениджмънт на корпорациите“;
- „Антикризисно управление на корпорацията“;
- „Управление на аутсорсинг проекти“;
- „Управление на знанията“;
- „Иновационно предприемачество“;
- „Корпоративно предприемачество“.

За обезпечаване на учебно-преподавателската си работа гл. ас. д-р Емил Николов е разработил в съавторство редица учебници („Икономика на предприятието“, „Управление на аутсорсинг проекти“, „Управление на конкурентоспособността на индустриалното предприятие“, „Предприемачество“, „Мениджмънт на малкото предприятие“ и др.), осигуряващи обучението на студентите от различни специалности в ОКС „бакалавър“ и магистърските програми, администрирани от катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ и в различните форми на обучение (редовна, задочна и дистанционна).

Кандидатът е представил, съгласно изискванията на чл.116, ал.5, т.3. от ПРАСКА, самостоятелен учебник. Учебникът по „Управление на проекти в индустрията“ е обсъден и приет на Катедрен съвет с двама вътрешни рецензенти (Протокол №20 от 25.06.2019 г.). Той е в съответствие с утвърдената учебна програма по учебната дисциплина „Управление на проекти в индустрията“, изучавана от

студентите в редовна и задочна форма на обучение в ОКС „бакалавър“ по специалност „Индустриският бизнес и предприемачество“.

Извод: Учебно-преподавателската работа на гл. ас. д-р Емил Николов в количествено и качествено отношение съответства на изискванията на чл.116, ал.5 от ПРАССА за заемане на академичната длъжност „доцент“.

5. Научни и научно-приложни постижения и приноси на кандидата

Основните приноси в научните публикации на кандидата могат да се изразят в следните насоки:

Приноси с теоретико-научен характер, намиращи израз в обогатяване на теориите в областите на управление на фирмени знания и корпоративната социална отговорност:

- ✓ разработен е концептуален модел за управление на фирмени знания;
- ✓ разработена е класификация на позитивните ефекти от корпоративната социална отговорност;
- ✓ систематизирани са десетки форми на проявление на корпоративната социална безотговорност;
- ✓ разработен е интегриран модел на основните и второстепенните направления за реализация на корпоративната социална отговорност;
- ✓ доразвито е научното познание в областта на докладването на нефинансова информация.

Приноси с методически и практико-приложен характер:

- ✓ разработена и апробирана е методика за оценка и анализ на интегрирането на нефинансовото докладване в бизнес организациите;
- ✓ конструиран е секторно ориентиран методически инструментариум за оценка на корпоративната социална отговорност, съобразен със спецификата предприятията от сектора „производство на велосипеди“;
- ✓ направена е оценка на степента на разпространение и качеството на нефинансовото докладване сред българските бизнес организации, въз основа на която са идентифицирани проблемни области и са дефинирани различни препоръки и възможни решения;

✓ идентифицирани са важни проблеми в областта на обучението на персонала в българските предприятия и са формулирани изводи и препоръки, които могат да послужат за подобряване процеса на обучение;

✓ проучено и анализирано е проявленето на корпоративната социална отговорност сред предприятия от различни сектори и отрасли на българската икономика;

✓ идентифицирани са проблеми и предложени възможни решения за използване на Комюникетата за напредъка като инструмент за оповестяване на нефинансова информация от българските предприятия.

6. Цитирания на кандидата

От приложената Справка за изпълнение на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки и на допълнителните изисквания, посочени в ПРАССА е видно, че немалка част от научните публикации на гл. ас. д-р Емил Николов са цитирани от други автори, като по група показатели „Д“ със събраните 100 точки той далеч надхвърля необходимите му 50 точки. Това е достатъчно основание да се направи изводът, че д-р Николов е известен в научните среди и научните му резултати в областите на корпоративната социална отговорност, управление на фирменията конкурентоспособност, приемачество и управление на знанията са признати от неговите колеги както от СА „Д. А. Ценов“, така и от други български университети.

7. Критични бележки, въпроси и препоръки

Не констатирам съществени слабости в научната продукция на кандидата. Налице са някои повторения на текстове и постановки в различни публикации, но това е разбираемо и в определена степен неизбежно. Доброжелателно отправям следните препоръки:

- да публикува свои научни трудове вrenomирани чуждестранни издания;
- да се ангажира с научно ръководство на докторанти;
- да използва натрупания си опит и знания за иницииране и ръководство на научноизследователски и други проекти, включително и международни.

8. Обобщено заключение и становище

Като отчитам **безспорните постижения** в учебно-преподавателската, научноизследователската и проектната дейности на гл. ас. д-р Емил Николов, неговите професионални качества, експертен потенциал и академична известност, си позволявам да твърдя, че той отговаря на изискванията, посочени в „Правилника за развитие на академичния състав в Стопанска академия“ за заемане на академичната длъжност „доцент“. Затова с пълна убеденост заявявам своя **положителен вот** и препоръчвам на уважаемото научно жури да предложи на Факултетния съвет на факултет „Производствен и търговски бизнес“ да утвърди гл. ас. д-р Емил Бориславов **Николов** за „доцент“ по научната специалност „Икономика и управление (индустрия)“.

Свищов

19 Май, 2023 г.

Рецензент:

(проф. д-р Л. Варамезов)